

FLORISTICKÉ POZNÁMKY Z CHRUDIMSKA A ŽELEZNÝCH HOR

Floristic notes from Chrudim district and Železné hory mountains (East Bohemia)

Marcela LEMBERKOVÁ¹, Josef RUSŇÁK²

¹Zámek 3, CZ-530 02 Pardubice

²Správa CHKO Železné hory, Náměstí 317, CZ-538 25 Nasavrky

Práce uvádí některé recentní nálezy méně běžných, vzácnějších nebo ohrožených druhů rostlin z území okresu Chrudim a z Železných hor. Diskutováno je jejich rozšíření v minulosti, ekologické poznámky ke změnám prostředí v lokalitách a také možné příčiny jejich ohrožení.

Úvod a metodika

Cílem tohoto sdělení bylo dokumentovat současný výskyt některých vzácných, ohrožených nebo méně běžných rostlinných druhů na území Chrudimska a Železných hor. Jedná se zejména o lokality, které nebyly ani v minulosti známy (FIEDLER 1973, KŘIVKA 1984, DUCHOSLAV 1990, 1998, RUSŇÁK 2000) nebo lokality delší dobu neověřené. Jednotlivé nálezy obsahují uvedení přesné lokalizace (číslo kvadrátu, katastr, nadm. výšku), početnosti, ekologických poměrů na lokalitách (ev. jejich změn v období posledních let), možná ohrožení nebo doporučení managementových opatření.

Taxonomická nomenklatura je sjednocena s prací KUBÁT, HROUDA, CHRTEK jun., KAPLAN, KIRSCHNER & ŠTĚPÁNEK [eds.] (2002). Stupně ohrožení a ochrany druhů jsou uvedeny podle PROCHÁZKY /ed./ (2001).

Výsledky

Aconitum variegatum (oměj pestrý) – C3, §3

6261a, k. ú. Vysočina, Všeradov, 550 m n. m., po celé délce toku Chrudimky mezi Svobodnými Hamry a Královou Pilou v břehové vegetaci, rovněž po obou březích potoka Dlouhý od soutoku s Chrudimkou v délce cca 100 m proti proudu. Oměj pestrý se tu vyskytuje v souvislém porostu ve stovkách kusů. Z části této lokality je uváděn i KŘIVKOU (1984). Není zde prozatím ohrožen.

Cephalanthera alba (okrotice bílá) – C3, §3, CITES

1. 6162a, k. ú. Luže, 350 m n. m., západně od zříceniny hradu Košumberka na hraně údolního svahu, dubohabřina s příměsí borovice lesní. V červnu 2005 zjištěno celkem 12 rostlin, z toho pouze 3 kvetoucí. Okrotice bílá zde roste 1 – 5 metrů od cesty a je ohrožena zejména přímým sběrem.

2. 6162a, k. ú. Luže, 350 m n. m., v areálu Hamzovy odborné léčebny jižně od pavilonu A, na světlině v porostu mezi modřínů a lískami tureckými. 3 kvetoucí jedinci zde byli zaznamenáni v červnu 2004. Ohrožení představuje především provádění parkových úprav spojených s transfery zeminy.

***Comarum palustre* (zábělník bahenní) – C4a**

6262c, k. ú. Svratouch, 700 m n. m., mokrá louka u bezejmenného potoka (přítok řeky Svratky) asi 150 m JJZ od okraje obce Svratouch. 16.6.2005 zde zjištěno více než 20 kvetoucích rostlin. Zábělník bahenní zde není ohrožen, louka je pravidelně kosena, ovšem část pobřežní vegetace u potoka kosena nebývá.

***Cypripedium calceolus* (střevíčník pantoflíček) – C2, §2, EU2, BERN, CITES**

1. 6062c, k. ú. Voletice, 400 m n. m., JV od prudké levotočivé zatáčky silnice do Řepník na území PR Střemošická stráň, smrčina s příměsí buku lesního, lípy srdčité a habru. 23.5.2005 celkem 5 trsů kvetoucích rostlin, nejbohatší trs s 13 květy. Tato lokalita je uváděna i KRIVKOU (1984) a DUCHOSLAVEM (1990). Lokalita je součástí přírodní rezervace, ohrožení může představovat eventuální lesní těžba.

2. 6062c, k. ú. Voletice, 400 m n. m., SZ od téže zatáčky, na území PP Kusá hora, smrčina s bukem lesním, dubem letním a habrem. 23.5.2005 jediný málo vitální a nekvetoucí exemplář. Lesní porost v bezprostředním okolí lokality, přestože je součástí chráněného území, byl v roce 2003 vytěžen. Tuto lokalitu uvádí rovněž DUCHOSLAV (1992).

3. 6062c, k. ú. Řepníky, 410 m n. m., okraj lesa cca 5 m J od silnice z Domanic do Řepník, dubohabřina s příměsí smrku ztepilého. 23.5.2005 dva málo vitální exempláře, jeden kvetoucí. Lokalita je v současnosti bez ohrožení.

***Dactylorhiza majalis* (prstnatec májový) – C3, §3, CITES**

6162a, k. ú. Doly (Brdo), 380 m n. m., mokrá louka na okraji obce pod hrází rybníka s bezejmennou vodotečí. Prstnatec májový zde dosahuje v dlouhodobém horizontu vyrovnané početnosti již od 80. let 20. stol., odkdy je autorům lokalita známá. Počet kvetoucích rostlin se zde pohybuje okolo 50 (5.6.2005 celkem 43 ex.). Lokalita není uváděna KRIVKOU (1984), přestože stejný autor zmiňuje lokalitu Bílý Kůň ve vzdálenosti cca 1 km severně. Ohrožení by mohla představovat změna v extenzivním obhospodařování louky a její případné odvodnění.

***Isopyrum thalictroides* (zapalice žlufochovitá) – C4a**

6162a, k. ú. Luže, 340 m n. m., na břehu starého zazemněného mlýnského náhonu v habrovém lesíku mezi Luží a osadou Zdislav (na levém břehu Novohradky). Desítky kvetoucích jedinců zde potvrzeny v několika posledních letech (duben 2004). Lokalita není v současnosti ohrožena.

***Juniperus communis* subsp. *communis* (jalovec obecný) – C3**

6161b, k. ú. Zbožnov, 350 m n. m., smíšený les tvořený především smrkem ztepilým a bukem lesním. Jalovec obecný v počtu sedmi vitálních dospělých (nezmlazujících) jedinců roste (r. 2005) rozptýleně v lese nad hranou údolního svahu na pravém břehu Anenského potoka přibližně 60 – 100 metrů vzdušnou čarou ve směru V a VSV od kaple v údolí. Jejich výskyt zde nebyl dosud popsán, přestože z jižní části údolí je znám (cf. TĚŠITEL et BLAŽEK 2001). Jalovce nejsou t.č. ohroženi, lokalita je v ochranném pásmu PR Anenské údolí.

***Moneses uniflora* (jednokvítěk velekvětý) – C1, §2**

1. 6260c, k. ú. Bílek, Horní Sokolovec, 480 m n. m., souřadnice lokality v S-JTSK: -655216; -1097047, břehová hrana řeky Doubravy v PR Údolí Doubravy na pomezí olšin a kulturních smrčín. V letech 2003, 2004 i 2005 zde byl potvrzen výskyt cca 25 jedinců, z toho v r. 2005 šest kvetoucích.

2. 6260c, k. ú. Bílek, Horní Sokolovec, 490 m n. m., souřadnice lokality v S-JTSK: -656005; -1096045, břehová hrana řeky Doubravy v PR Údolí Doubravy na pomezí olšin a kulturních smrčín. V letech 2003, 2004 i 2005 zde byl potvrzen výskyt cca 25 jedinců, z toho v r. 2005 dvou kvetoucích.

Jednokvíték velekvěť byl z oblasti znám v minulosti z okolí Ctětína, Hrbokova, Hlinska, z Kostelce u Heřmanova Městce a z Toulouvcových maštalí. Na těchto lokalitách však nebyl již mnoho let jeho výskyt potvrzen a tak byl pro oblast charakterizován jako neznámý (HADAČ et al. 1994). Obě popisované (dosud neznámé) lokality tak v současnosti představují jediný recentní výskyt druhu ve studované oblasti. Ohrožení představuje eventuelní lesní těžba, ovšem obě lokality se nachází na území přírodní rezervace v CHKO Železné hory.

***Orthilia secunda* (hrušnice jednostranná)**

6162a, k. ú. Luže, 330 m n. m., JZ od obce Zdislav na okraji stržené hrany úvozní cesty smíšeného lesa smrku ztepilého, borovice lesní a buku lesního, v podrostu mechového patra spolu s brusnicí borůvkou a konvalinkou vonnou. Hrušnice jednostranná zde byla zjištěna v červenci 2005 v počtu 45 kvetoucích exemplářů. V současnosti zde není ohrožena.

***Pedicularis silvatica* (všivec lesní) – C3, §2**

6261d, k. ú. Kameničky, 625 m n. m., podmáčená louka v nivě Chlumětínského potoka pod rybníkem Krejcar. Všivec lesní zde dosahuje početnosti cca 15 kvetoucích jedinců (16.6.2005) roztroušeně rostoucích ve třech trsech v nekosené části louky. Lokalita se nachází na území CHKO Žďárské vrchy, ohrožení by mohla představovat změna hospodaření ev. změna vodního režimu lokality.

***Potentilla alba* (mochna bílá) – C4a**

6162a, k. ú. Doly, 360 m n. m., suchý jižně exponovaný opukový svah na okraji smrkové monokultury s nevýznamným zastoupením mladých jedinců buku lesního, asi 2 m nad asfaltovou cestou a cca 400 m západně od osady Rvasice. Mochna bílá zde byla zjištěna v květnu 2004 v počtu čtyř kvetoucích jedinců. Ze stejné lokality je uváděna i DUCHOSLAVEM (in verb.) z 90. let 20. století, RUSŇÁK (2000) ji zde ovšem nepotvrdil. Ohrožení může představovat lesní těžba nebo eventuelní terénní úpravy při zpevnění stávající komunikace.

Diskuse a závěr

V práci je uváděn nález jedenácti ohrožených nebo vzácných druhů rostlin na území okresu Chrudim a orografického celku Železných hor na celkem patnácti lokalitách. Ve dvanácti případech se jedná o prvnález příslušného druhu, ve zbývajících případech jde o ověření v minulosti lokality již známé (FIEDLER 1973, KRÍVKA 1984, FALTYS 1985, DUCHOSLAV 1990, 1992, 1998, HADAČ et al. 1994, RUSŇÁK 2000). U jednotlivých druhů je rovněž uvedeno konkrétní ohrožení výskytu nebo dlouhodobé změny na jejich stanovištích.

Summary

There are fifteen new or recent verified localities of eleven endangered or rare plant species from Chrudim district and orographic whole Železné hory mountains (East Bohemia) in this work.

Literatura

DUCHOSLAV M., 1990: Floristický příspěvek ke květeně Vysokomýtska. *Zpr. Čs. Bot. Společ., Praha*, 25: 77-80.

- DUCHOSLAV M., 1992: Lesní společenstva CHPV Kusá hora u Luže na Chrudimsku. *Acta Univ. Palack. Olomouc, Fac. Rer. Natur., Ser. Biol., Olomouc*, 107/32: 25-42.
- DUCHOSLAV M., 1998: Flóra a vegetace říčního údolí Krounky II. *Zpr. Čes. Bot. Společ., Praha*, 1998.
- FALTYS V., 1985: Floristický materiál ke květeně Choceňska a Vysokomýtska. *Acta Musei reginaehradecensis, S. A*, 19: 5-54.
- FIEDLER J., 1973: Fytocenologické poměry chráněných a k ochraně navržených území Chrudimska. *Práce a studie – Přír., Pardubice*, 5: 83-107.
- HADAČ E., JIRÁSEK J., BUREŠ P., 1994: Květena Železných hor. *Společnost přátel Železných hor, Nasavrky*.
- KŘIVKA P., 1984: Chráněné rostliny Chrudimska. *Práce a studie – Přír., Pardubice*, 15: 27-46.
- KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER J. & ŠTĚPÁNEK J. [eds.], 2002: Klíč ke květeně České republiky. *Academia, Praha*.
- PROCHÁZKA F. [ed.], 2001: Černý a červený seznam cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000). *Příroda, Praha*, 18: 1-166.
- RUSŇÁK J., 2000: Floristický a fytocenologický průzkum přírodního parku údolí řek Krounky a Novohradky. *Vč. Sbor. Přír. – Práce a studie*, 8: 51-108.
- TĚŠITEL J., BLAŽEK L., 2001: Přehled flóry a vegetace Anenského údolí u Skutče. *Ms. – práce SOČ, dep. Správa CHKO Železné hory*.

Došlo: 10.2.2006

